

PRAVICA

Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-; za četrt leta Din 15-; za pol leta Din 30-; za inozemstvo Din 7- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Naš rudarski kongres.

Organizacija kršč. socialističnega delavstva ima močno tradicijo: 1894 ji je dr. Janez Krek položil prve temelje, in tako smo 2. junija 1924 praznovali v Ljubljani 30 letnico obstoja naših sindikatov. Da, 2. junij 1924! Ob štirih popoldne smo na občnem zboru »Delavske zveze za Slovenijo« v »Rokodelskem domu« dobili prva poročila o krvavih dogodkih v Trbovljah, ki so naravnost električno delovala na naše rudarske delegate. Nič več jih ni moglo zadržati v Ljubljani. Zvečer nam je 100 mož broječa »Orjuna« nasilno prekinila prekrasno prireditev »Krekove mladine« v »Ljudskem domu«. Noben slovenski delavec ne sme pozabiti 2. junija 1924, zlasti ne slovenski rudar: Zakaj ta dan je nastopilo slovensko rudarsko delavstvo muke-polno pot na Golgato. Tako kot križajo slovenske rudarje od tega dne dalje in jim živim trô kosti — tako še ni bil mučen nikdar slovenski delavec, žrtvujoč vse svoje v občo korist človeške družbe.

Ob tej priliki, ko se slovenski krščanski rudarji pripravljajo, da kar najlepše zborujejo na svojem I. kongresu, ne smemo pozabiti dr. Gosarjevega govora na I. kongresu kršč. socialistov 1925 v Ljubljani, v katerem je podčrtal in povdaruil zlasti dveje: 1. Slovensko delavstvo mora izprevideti, da je po toliko razočaranih njegova rešitev edino le pod zastavo kršč. socializma; 2. ako je potrebno, da kdo likvidira, naj likvidirajo socialni demokratje in komunisti, ki so se v teh letih po prevratu izkazali za popolnoma nesposobne, voditi delavsko splošno, zlasti pa še strokovno politiko. — Zares! V svojem glasilu smo že parkrat ugotovili nesporno dejstvo, da so od prevrata sem imeli materijalistični socialisti popoln monopol na slovenske rudarje. Še več: rudarji so naravnost drli v socialno-demokratske in komunistične sindikate. Tvorili so armado, ki je bila pravzaprav nepremagljiva. Toda zgodilo se je prav to, česar človek ne bi bil nikdar pričakoval: Socialno-demokratski in komunistični voditelji so zaporedoma dezertirali v radikale in buržuazijo za mnogo manj kot za Judežve srebrnike, prepuščajoč ubogo rudarsko paro na milost in nemilost strumno organizirani »Zvezi industrijev« in delničarjem »Trboveljske premogokopne družbe«. Da je bil polom še neizogibnejši in še hujši, so se »prvaki« socialne demokracije in komunizma tako mrevarili po delavskem časopisju, da se je že vragu studilo. Bilanca vsega tega ni mogla biti prav nič drugačna kot je danes: Slovenski rudar je po ogromni večini neorganiziran, strit in kot suženj uklenjen v verige brezsrčnega kapitalizma. Ni čuda, da je gospon Rade Pašić v času, ko je bilo rudarsko delavstvo najbolj preganjano, zlahka »služil« pri TPD lepe milijone.

Krščanski socialisti nimamo prav nobenega povoda in tudi ne navade, da bi se napihovali. Zato lahko povemo prav mirnega srca, da ni organizirana v »Jugoslovanski strokovni zvezi rudarjev« prav nikaka rudarska — armada. Pač pa četa. Zato, ker je ta četa že skozi 8 let stalna, nepokolebljiva, ker je šla skozi vse rudarske ognje in viharje neustrašeno, korajžno, uspešno in odkrito ter pošteno, — zato je ta četa jaka in močna. Prav zato bo tvorila in naj čimprej stvori okostje in jedro rudarskega sindikata, ki bo pripeljal slovenske rudarje pod zastavo kršč. so-

cializma z Golgate trpljenja in ponižanja na Goro vstajenja in zmage.

Slovensko rudarsko delavstvo je bilo po zaslugi materijalističnih, brezverskih socialistov preslepljeno in zapeljano. Od vsega početka je videlo svojega najhujšega sovražnika v bav-bav-klerikalizmu, ne pa v kapitalizmu. Klerikalizma nikjer ni ne. Kolkor pa vidijo »prvaki« brezverskega socializma v klerikalizmu vero v Boga in v njegovo postavo, moramo naglasiti najbolj odločno dejstvo, da nam baš ta vera nudi temelj, na katerem gradimo svoj boj proti kapitalizmu, ki znači zanikanje krščanstva v dejanskem življenju.

Slovensko rudarsko delavstvo to činjenico polagoma spoznava. Namen rudarskega kongresa je, podzeti v bodoče vse potrebne korake, da bo to spoznanje popolnoma jasno. Od jasnega spoznanja do dejanja je pa potrebna na to samo še dobra volja. Prepričani smo, da do tega tudi pride. Da so edino naši sindikati poštejni, dosledni in nepremakljivi v zadevah pravičnih delavskih zahtev, — to uvideva danes že vsak rudar. In zato lahko trdimo, da se po rudarskih revirjih svita.

Kadar je sila najhujša, je božja pomoč blizu. Zato ni samo slučaj ali pa volja par ljudi, da je lansko leto zboroval I. kongres kršč. socialistov v Ljubljani, da je letos zboroval I. kongres kršč. socialistične delavske mladine v Celju, da zboruje te dni naš prvi rudarski kongres v Trbovljah in da bo decembra povedal svoje I. viničarski kongres v Ljutomeru. Ideje brezverskega socializma in komunizma so bile in so še danes privlačne in močne, dasi zmotne. Ideja se pobija samo z idejo. Danes, ko so se nasprotni ideje zaletale ob zid in krahirajo same v sebi, danes je potrebno, da na razvalinah delavskih stavb postavimo križ kot simbol upora zoper snovnost, kot simbol naše veroizpovedi v Boga in njegovo postavo, kot simbol telesnega in dušnega zadovoljstva, kot simbol trumfa Duha nad materijo, kot simbol večne svobode naše. V tem znamenju so vsi zmagovali, zmagujejo in bodo zmagovali do konca dni.

Slovenski rudarji bodo storili prav, ako slede velikemu času. Naši dnevi se namreč bližajo z nevidno naglico. — Ne držimo rok križem. Pripravimo hišo in mizo, da bo veselo naše svatovanje.

Rudarski kongres naj uspe kar najboljše in naj bo iskreno pozdravljen!

Političen pregled.

Prošli teden je bila vsa pozornost politične javnosti obrnjena na pogodbe, sklenjene z Italijo, ki so bile pred skupščino. Iz vse države, zlasti pa iz Dalmacije, so prihajali ostri protesti proti sprejetju teh konvencij. Vendar ljudski glas ni ničesar pomagal. Radikalna-radičevska večina je konvencije sprejela in s tem težko udarila naše gospodarske interese.

Radičevci so opravičevali svojo pripravljenost za glasovanje s tem, da so zatrjevali, da niso oni sklepali teh pogodb in da torej niso odgovorni zanje. Nikakor pa da nočejo izzvati krize, ki bi seveda morala priti, če radičevci ne bi glasovali za konvencije. Jasno je, da je njihovo stališče zelo komodno. Ostati v vladi in si umiti roke, je pač najlažje napraviti. Take politike kot jo vodijo sedaj radičevci, pač ni dosedaj vodila še nobena stranka v Jugoslaviji. Prav vso pot bodo naredili od največjega kri-

čaja in nihilista do najenostavnejšega glasovalnega aparata. Že eno leto so Radičevci v vladi in kaj nam morejo pokazati: ničesar. Ko je stopil Radič sam v vlado, je govoril in napovedoval neverjetne stvari, kaj bo vse on napravil. Razen tega, da ni napravil ničesar dobrega, je poleg belgrajskih konvencij, slabega proračuna, krutega tiskovnega zakona in drugih slabih zakonov prizadejal državi s svojim 6-letnim rovarjenjem samo veliko škodo tako glede njenega notranjega življenja, kakor tudi zunanjega.

Treba se je samo spomniti na širokoustenja Radičeva ob času, ko je šlo za Reko. Takrat je Radič zmerjal radikale in samostojne demokrate z veleizdajalci. Kaj pa je storila njegova stranka v sredo 30. junija? Vsa ta lepa pripovedovanja je vrgla pod mizo in glasovala za pogodbe, ki so v zvezi z vsemi pogodbami, ki ravno naš slovenski narod tako težko zadevajo.

Obenem s sprejetjem pogodb z Italijo je skupščinski predsednik odgodil skupščinske seje za nedoločen čas. Glavni vzrok, zakaj se seje odlagajo, je gotovo v tem, ker se vršijo v Srbiji občinske volitve, poslanci pa bi se naj razšli po Srbiji na agitacijo. Opozicija je proti temu odlaganju sej odločno protestirala. Skupščina bi morala biti zbrana in delati, da bi omilila težke posledice, ki jih bodo imele povodnji, ki so bile zadnji teden po raznih južnih krajih za narodno gospodarstvo. Nekaterim krajem zlasti v Hercegovini naravnost grozi lakota vsled uničenja najrodovitnejših polj.

Osma mednarodna konferenca dela v Ženevi.

Dne 24. maja 1926 so se zbrali delegati delodajalcev, delavskih organizacij ter zastopniki raznih držav k letnemu zasedanju mednarodnega parlamenta dela.

Cela konferenca se je vršila v znamenju razmer, katere vladajo na vseh kontinentih, v gospodarskem in socialnem oziru. V Evropi vidimo, da propada gospodarstvo, to pa vsled zastarelosti sistema, ki ni več kos modernim napravam v Ameriki, katera dviga svojo industrijo vedno višje. Istotako je zrastlo kapitalistično gospodarstvo v Aziji, Avstraliji in v južni Afriki. Tam pa večidel vsled tega, ker dela delavstvo dnevno do 15 ur pri borni plači. Še celo otroci so vpreženi, da zbirajo bogastvo rumenemu in belemu kapitalistu.

Isto sliko nudi delavstvo. Amerikanski delavec je dobro plačan. Toda on je egoist. Ima pred očmi samsebe, za splošnost se ne zmeni. Milijonske mase rumenih in črnih delavcev so zatirane, prava slika modernih sužnjev. Kljub dolgotrajnemu in napornemu delu zasluži komaj borni živež in revno stanovanje, ki obstoja iz prgišča moke in kože iz nekaj debel. To maso tišči k tlom domači bogataš in tuji velekapitalist. Toda masa se kljub temu giblje in sicer v verskem znamenju, pa tudi v želji po svobodi in po življenju, ki je človeka dostojno.

Evropski delavec stoji pa v znamenju gmotnega in duhovnega razpada. Gmotni razpad se kaže v slabih plačah in v veliki brezposelnosti, duhovni pa v brežštevila frakcij, katerim pripada organizirano delavstvo, dočim je velika množica še neorganizirana.

Priznati se mora, da nima mednarodni urad dela lahkega stališča.

Najvažnejša naloga letošnje konference je bila, da prouči sedanje sta-

nje socialne zakonodaje, da dobi pregled o ratifikaciji in izvrševanju sklenjenih konvencij (dogovorov). Poleg tega je bilo treba rešiti izseljeniško vprašanje in ustanoviti urad, ki bo nadziral, če in kako se izvajajo ratificirane konvencije.

Na celi konferenci je vladalo bojevito razpoloženje med delodajalci in delojemalci. Že takoj ob pričetku konference se je pokazalo nasprotstvo, namreč, ko je šlo za overovljenje delegatov fašistovskih organizacij. Proti overovljenju so nastopili vsi delavski delegati brez izjeme. Za fašiste so pa glasovali zopet vsi delodajalci in delegati nekaterih držav. S pomočjo slednjih so bili tudi priznani kot pravilno izvoljeni zastopniki italijanskega delavstva.

Drugič sta trčila oba tabora pri razpravljanju o zaščiti izseljencev. Urad dela je namreč stavil predlog, da se naj ustanovi stalno nadzorstvo na izseljeniških ladjah, poleg inspektorja pa da mora biti tudi tolmač, če se nahaja na ladji 50 ali več izseljencev iste narodnosti. Delodajalci so takoj dvignili protest, češ, da ne spada ta predlog v delokrog urada dela, ker določajo pogoje za prevoz le lastniki ladij. Ta predlog delodajalcev je bil sicer zavrnjen, vendar pa tudi predlog delojemalcev ni v celoti prodril. Konvencija o nadzorstvu na izseljeniških ladjah je bila sprejeta z enim glasom večine, toda odklonjen je bil predlog za vpeljavo tolmačev.

Z osmo mednarodno konferenco dela je bila združena tudi deveta mornariška konferenca. Na to konferenco so prišli nabasani lastniki ladij, zastopniki oficirjev in zastopniki delavcev. Njihov nastop je bil prav mornariški. Na obeh straneh zmerjanje, ultimati in pretnje. Po precejšnjem naporu se je posrečilo delavskim zastopnikom, da so vpostavili enotno fronto vseh delojemalcev ter tako omogočili parlamentarno razpravljanje.

Fašistom se je pri volitvah v razne komisije pripetil značilen slučaj. Izvoljeni niso bili namreč v nobeno komisijo. To pa vsled tega, ker ni hotela izstaviti italijanska vlada politih listov svobodni zvezi mornarjev. Značilno je zopet, da se ni potegnili za fašiste prav nobeden delavski delegat. Italija je bila obsojena od celokupnega proletarijata brez razlike mišljenja.

Pri mornariški konferenci so prešli delodajalci v tretji napad. Dvignili so uničujočo kritiko o celotnem delovanju urada in so predložili svoj dnevni red, in sicer, da naj se v pogledu mornarjev sklenejo konvencije, v katerih bi bili zapopadeni samo osnovni principi onih tozadevnih zakonov, kateri že obstojajo v vseh državah. Proti tej resoluciji se je vnela ljuta borba. Boj se je bil ves dan. Končno so pa le zmagali delavci. Kajti za resolucijo delodajalcev je glasovalo le 27 delegatov, proti pa 78. Po glasovanju se je prešlo v konstituiranje treh komisij, in sicer: disciplinarne, komisije za povratek v domovino in komisije za nadzorstvo. O rezultatu teh komisij bomo poročali pozneje.

JUGOSLOVANSKI ZASTOPNIKI NA MEDNARODNI KONFERENCI DELA.

Na konferenco so poslali svoje zastopnike država, delodajalci in delojemalci.

Vladni zastopniki v začetku sploh niso prišli v pripravljeno komisijo za inspekcijo na izseljeniških ladjah in to po lastni krivdi. Volitve zastopnikov se niso namreč vdeležili vsi vladni delegati, vsled česar so dobili madžarski delegati 24 glasov, naši pa

tudi toliko. Končno je odločil žreb, in sicer v našo škodo. V plenumu so pa glasovali proti konvenciji o nadzorstvu na izseljenjskih ladjah. Utemeljevali so, da z načelnega stališča. Naša vlada je mnenja, da je bolje, da ona sama odločuje v tem vprašanju ob priliki dogovora z brodarskimi lastniki. To se pravi, da bodo naši izseljenci brez zaščite. Kajti prevozne družbe bodo vedno našle sredstva, da

se izognejo kontroli, če ne bo mednarodne garancije.

Zastopnik jugoslovanskih delodajalcev je glasoval iz solidarnosti do mednarodnega velekapitala dosledno proti delavskim interesom.

Delavska zastopnika dr. Topalović in strokovni tajnik Golmajer sta se udeleževala konference aktivno ter sta sodelovala v več komisijah.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Zveza tovarniškega delavstva.

Jugoslovanska strokovna zveza tovarniških delavcev, skupina Prevalje vabi vse svoje člane in prijatelje na sestanek, ki se vrši v nedeljo 4. julija t. l. ob 2. uri pop. pri g. Hrastu na Poljani.

Zveza papirniškega delavstva.

Seja vodstva Zveze papir. delavstva se je vršila 20. junija t. l. v Ljubljani. Sklenili so se važni sklepi, katere hoče odbor in tajništvo v doglednem času izvršiti. Kakor se je že vršil organizatorični tečaj v Preski, se bodeta podobna tečaja izvršila za funkcionarje skupin in zveze v bližnji bodočnosti tudi v D. M. v Polju in Radečah. Ker se je v zadnjem času pojavila vest, da se dela na ukinitvi podpornega fonda za papirniško delavstvo in za ustanovitev pokojninskega sklada, je vodstvo razpravljalo tudi o tem vprašanju. Osvojilo se je stališče, da naj ostane podporni fond v dosedanjih oblikah, ustanovi se pa naj še delavska pomožna blagajna, v katero bo delavstvo vlagalo na hranilne knjižice Prve delavske hranilnice in posojilnice v Ljubljani gotov procent svoje plače, gotov procent pa naj hranjujočim delavcem nalaga tudi podjetje, kar bi služilo za osnovo starostnega zavarovanja. To bi bila najboljša rešitev za starostno preskrbo našega delavstva.

Tajništvo Zveze papirniškega delavstva se je po sklepu izvršilnega odbora in s pristankom vodstva zveze preneslo začasno v prostore glavnega tajništva J. S. Z. na Stari trg št. 2 v Ljubljano. Vse dopise in drugo naj prizadeti do preklica pošiljajo za zvezo le na ta naslov. Skupine naj v redu poslujejo s tajništvom, da bo uspešno delo mogoče in predvideni načrt kmalu izvršen. — Tajnik.

D. M. v Polju. Izredni občni zbor skupine Zveze papir. delavstva v D. M. v Polju je v nedeljo 27. t. m. dobro uspel. Občni zbor je otvoril in vodil tov. Pintar. Glavni tajnik J. S. Z. tov. Gajšek je v svojem poročilu pojasnil in razčistil mnogo vprašanj, ki so se tikala skupine oziroma zveze. Tov. Gajšek je še govoril o delavskih pomožnih blagajnah, Prvi delavski hranilnici, važnosti naganja malih vlog in posvetil velik del svojega go-

vora našemu glasilu »Pravica«. Izvajanjem tov. Gajška je v velikem številu navzoče delavstvo pazno sledilo. Izvolil se je novi odbor in zaupni zbor. Pričakovati je, da bo skupina po nedeljskem občnem zboru še živahnejše delovala kot dosedaj. Storitmo vsi svojo dolžnost in moč organizacije papirniškega delavstva bo vedno bolj odločujoča, ker tako mora biti!

Strokovna zveza rudarjev.

Iz centrale rudarjev. Blagajnike posameznih skupin opozarjamo, da 11. julija lahko članarino oddajo osebno v Zagorju. Kaj pa kongres? Ste že prijavili udeležence? Storitmo nemudoma! Na veselo svidenje!

Viničarji.

Iz načelstva. Dne 4. julija ob 15 (3 popoldne) se bo vršila plenarna seja pri tov. Husjaku v Slamnaku. Na seji bomo obravnavali o važnih zadevah naše organizacije, pred vsem o njenem gospodarskem stanju in o viničarskem kongresu, ki se bo vršil še letos. Vse člane strokovnega odbora vlijudno vabimo. — Načelstvo.

Sv. Miklavž pri Ormožu. Pred kratkim smo pokopali viničarko Ano Krajnc, ki je preživela zadnje dni življenja pri svojem zetu Izidorju Medenjak v Brebrovniku. — Dne 23. junija smo spremili k večnemu počitku 74-letno Heleno Mlinarič, katera je živel pri svojem zetu Stefanu Koser v Kajžaru. Ker sta oba imenovana sorodnika pokojnic redna člana viničarske zveze, sta tudi svoje obnemogle družinske članice zavarovala pri našem posmrtninskem skladu. Odbor je obema v smislu pravilnika izplačal po 300 dinarjev. Ali naj kak viničar še pomišlja, da pristopi k naši organizaciji? Člani posmrtninskega sklada, ali sploh čutite, da ste enkrat vplačali 5 Din v ta namen? Gotovo ne. V slučaju smrti pa čuti vsakdo našo skupno vzajemnost v samopomoči, predvsem, če ga zadene nesreča v času, ko je največje pomanjkanje. Zato skrbimo vsi, da se članstvo Posmrtninskega sklada čim bolj pomnoži. Kdor prispeva za skupnost, prispeva zase! — Tombola, katero smo imeli v preteklem mesecu, se je izvršila z najlepšim uspehom, čeprav so nam lepake trgali in jo nismo niti javno raz-

glasili. Dejstvo je, da naša organizacija pridobiva vedno širših tal ne samo med viničarji samimi, ampak tudi med drugimi stanov. Vsem našim prijateljem in dobrotnikom bodi na tem mestu izrečena najiskrenejša zahvala.

Kmetijski delavci.

Cven. Najslabše življenje vsega delovnega ljudstva ima naš kmečki delavec. Naši gospodarji plačujejo svojim najemnikom za njihovo težko delo dnevno celih 10 para v gotovini, kar je krivica, ki ji ni primere niti v preteklosti in ne v sedanjem času. Ako pa potrebuje revež, ki je svojemu gospodarju garal celo leto, pšenico, ali sploh kako zrnje za kruh, mora gospodarju plačati vse po dnevni ceni. Pri tem se pa delodajalec ne vpraša, kje naj delavec vzame denar, ko vendar ve, kako malo zasluži. Delavske zdravstvene razmere so vredne vsega obsojanja. Niti gospodar, niti občina ali država se ne brigajo v kakih brlogih živijo poljski delavci s svojimi družinami. Dokler je zdrav, ga poznajo in izkoriščajo njegovo delovno moč, ko pa je bolan ali star, ga ne pogleda nobeden več. Vsa naša bodočnost je odvisna edino le od nas samih. Vsi činitelji javnega življenja nas bodo upoštevali šele tedaj, ako jih bomo s svojo organizirano močjo v to prisilili. Tudi zakon o zavarovanju delavcev, ki je za nas tako strašno potreben, bo izpeljan šele tedaj, ko ga bo delavstvo samo priborilo. Sicer se gibljemo precej živahno, kar kaže, da ima naša politična organizacija v občinskem zastopu sedem odbornikov, ali naše delo mora še naprej. V svoje vrste moramo zajeti prav vse delavstvo, da bodo naše čete nepremagljive v boju za pravico delavstva.

O rudarskem pravilniku.

Zadnje dni čitamo v »Slovencu« in »Jutru« debate o pravilniku. Ne bo menda napačno, če še mi kaj damo. Naši rudarji so si poleg vseh medsebojnih političnih nasprotstev edini, da je bila doba Žerjavovega ministrovanja ena najbolj žalostnih za rudarsko delavstvo. Storitmo se napake, katerim ni najti primere.

Takrat, ko je postal minister za rude in šume dr. Žerjav, je med rudarji završalo. Vsak, naj si bo še tako strasten strankar, se je zavedal važnosti tega dogodka. To je bilo namreč po tisti nesrečni stavki, ko je moralo odpuščeno delavstvo v Francijo. Stotine rudarjev je bilo odpuščenih, ostale pa je začela družba neusmiljeno izrabljati. Bil je začetek nezaslišne reakcije. Povejte, kdo bi v teh razmerah ne pozdravil nove zvezde, Žerjava. Osebito tudi vsled tega, ker smo videli, da parlamentarni klubi težko pomagajo našim rudarjem. Drz-

nili smo se pisati g. dr. Žerjavu in smo mu točno orisali ves položaj. Prosili smo ga, naj kot slovenski minister zastavi ves svoj vpliv za slovenskega delavca. Zahtevali smo, naj intervenira za odpuščene rudarje in naj se spomni tudi aktivnih. Gospod minister nas ni slišal, g. minister je molčal. Listali smo »Jutro«, napenjali ušesa, čakali odgovora in uspehov, pa še čakamo. Takrat smo g. Žerjava spoznali in obsodili.

Prišlo je še žalostneje. G. minister je zaslučil volitve. Rabil je vabo, da bi ribaril. Dobil je pomočnika, s katerim sta začela pripravljati pravilnik. Seveda sta skuhala slabo juho. Imela je sicer dober okus, toda kvarne posledice. Vendar sta hotela prepričati ljudi, da tako popolne stvari še niso imeli. Dobili so se naivneži, ki so verjeli in oddali volivne kroglice demokratom. Prišlo je spoznanje. To je tako bridko, da ne upa g. Žerjav v revirje, kjer bi pred delavstvom zagovarjal svoj nestvor. Dobro ve, da bi dobil lekcijo, katera bi mu vzela vse veselje do zopetnega ministrovanja.

Smešno se nam zdi, ako se g. dr. Žerjav brani v »Jutru«. Shod naj skliče in dokaže dobre lastne iznajdbe. Vsak človek ve, da se dr. Žerjavovo delo ne da zagovarjati. Gospodje naj torej lepo molče, ker se šele potem mi oglasimo. G. doktor ni takrat, ko je koval pravilnik, poklical niti enega rudarja. Pozvati bi moral zaupnike in sporazumno z njimi izdelati res nekaj socialnega. To bi bilo pametno. Ker se to ni zgodilo, bo nosil g. bivši minister sam vso odgovornost. Ali vidi kako dalekosežne posledice je rodil pravilnik? Menda ne. Do danes še nismo slišali, da bi se gospod zanimal kaj je z enketo, ki bi imela popravljati njegove nepopolnosti. Danes ste se poskrili, ker je vaš vpliv skopnel! Z vami smo obračunali!

Razpust Orjune.

Na Vidov dan je v Ljubljani tekla kri. Orjuna je v Sloveniji po trboveljskih dogodkih, ki so ji zapisali počasno hiranje, skoraj že izginila iz javnega življenja. Sedaj se je hotela znova oživiti in najti vzroka, da zbere svoje polomljene ude in nezveste brate. Da bi na zunaj pokazali čim več glorie in slave, so se zbrali v Ljubljani Orjunaši iz vse države. Največ je bilo Belgrajčanov. Poleg gole manifestacije so hoteli izzvati še tudi kaj drugega. Kajti manifestirat ne hodi nihče oborožen, ne opasan z revolverji, ne pokrit z vojaškimi čeladami. Najprimernejši, če tudi ne morda ljub povod jim je dala policija. Prišlo je med njimi in službujočo policijo do spopada, pri katerem je padlo okrog 70 strelcev, ki so zadeli ljudi. Ranjenih je bilo več policajev in več Orjunašev. Policija je svojo neprijetno

France Žužek:

Med viničarji.

(Vtisi z letošnjih majskih zborovanj.)

PRAGERSKO - LJUTOMER.

V Ptujju so me vzdramili ljudskošolski otroci iz Čakovca. Na izletu so bili: fantki in deklice. Večinoma bos, pa prav majhni. Celo iz I. razreda. V dveh vagonih so jim odrasli takoj napravili prostora in začeli razgovore. Dobri so taki ljudje, ki ljubijo otroke. Sama nebesa so jih! Zvečer bodo pa čebljali mamici o vsem, kar so videli. In kaj otroku ni še všeč in lepo! Cel večer mi je oni dan pripovedovala hčerka, da je videla v šentpeterskem parku miško. Ata, miško! Lepo, malo miško. Iz luknjice je prišla, tekla krog grma, pa spet nazaj. In nato še ena: dve sta bili, pa se ni sta bali. Kar stezico imata: krog grma pa spet nazaj. Majhna nožica, kožušček, pa ušesca. Kako so lepe miške. Ata, kupi mi miško, orehe ji bom dajala, pa mleko. Že je dremala, pa je še vedno čebljala o miški. Kaj ču-da, če mi je tako nazorno stopil pred oči Kraljev sv. Francišek Asiški, ki ves srečen tišči ob lice »brata« — kuščarja. Njega dni ljudskošolska

deca ni hodila na izlete. Splošno govore, da je to prav, zdi se mi, da svojih ne bom puščal. V soboto jih bom pripravil za šolo, v nedeljo pojdemo pa ven; najraje k sorodnikom in botrom: tako dobro de človeku stričeva in botrina beseda. Pri nas vse preveč modernizirajo samo, da prežgodaj vzvalove človeku dušo. Joj, s kakim notranjim krikom poje Gregorčič: Nazaj v planinski raj! Nazaj, nazaj! Fantje, ali ste doumeli ta krik razbolene, hipermodernizirane duše?

Ko je vlak hitel od Ptujja proti Ormožu, mi je duh splaval do Blatnega jezera, Budimpešte, Szatnar Nemethi, Körzmezö, Kolomeja, Dnjester, Seret. Napad, pohod, unik. Groza, krik, molitev, dovtip. »Janez, zakaj stojiš tako nerodno?« — »Gospod kopro! take čevlje so mi dali pri kadru, da naredim »vendungo rehceum«, čevlji pa še zmerom »gradaus« gledajo.« — Kaj si hotel našim ljudem? Rojen vojak, harmonika, boben. Le kadar zapoje zbor »Zveze vojakov iz svetovne vojne« na Brezjah tisto: »Oj Dober dob — Tam smo kri prelivali in življenje dali za domovino svojo... Oj Dober dob, slovenskih fantov grob...«, tedaj se raztopi ledena skorja slovenskega moža: Poje in vse solzne so mu oči. Zakaj, vsi so mu

bili prijatelji, ki so padli! Tudi Rusi in Italijani! Kdaj se bo rodil mož, ki bo tako široko popisal širokogrudnost slovenskih možakov kot je dr. Tavčar skromnost slovenske žene, o kateri pravi, da sne to, kar ostane možu in otrokom?

Ormož! Prijazna postaja. Izstopiš in že si v vlaku, ki vozi po novi progi do Murske Sobote. Na tej progi nisem razmišljal. Sprevodnik je bil prej na novomeški progi, njegova žena je poleg. Barantajo z Dalmatinci za nože in drugo branjarijo, s Preleki pa je tako lahek in naraven razgovor. Čednega lica so in prijaznih besedi, v marsičem slični našim Dolenjcem. Morda, da so zvestejši. — Nova proga je slabo zgrajena. Vlak vozi počasi. Postajice so silno majhne. Jedva da se suče v njih službujoči uradnik. da bi železnica Ormož—Murska Sobota ne bila še stekla, da niso bili zanjo merodajni predvsem strateški oziri. Na-a! Ne boš kaše! Strateški oziri - pa taka proga! Tu se bo prepe-ljavalo bore malo čet, še manj težke municije in drugi vojaški tehnični material. Naš kmet pravi: »Če se česa lotiš, se loti s pametjo! In če kaj delaš, v redu naredi.« Pamet našega človeka pa je bila pri gradnji te železnice toliko zraven kot pamet av-

strijske generalitete, ki je vse politično sumljive ljudi kazensko ekspediral na fronto, da so jo ja prej popihali k nasprotniku ter nato v inozemstvu organizirali prostovoljske čete.

Ob sedmih zvečer smo v Ljutomeru. Na postaji me čaka tovariš viničar z zeleno vejico v roki. Sva že skupaj. Sedaj ne bomo skakali več na stranpoti. Oglasiva se pri Vavpotiču, da si pogasiva žejno in utolaživa želodec. Čez eno uro sva pri Husjaku, kjer bom prenočil, pa tov. Rozman, viničarski tajnik, me bo čakal, da rečemo pametno besedo.

Ko sva s spremljevalcem korakala proti vzhodju ljutomerskih gor, da dospeva po enournem potu na svoj cilj, me je iznenadila množica rjavih majskih hroščev. Prvič se tam radi toplejše klime pojavijo za 14 dni prej kot v naših krajih, drugič se mi je pa zdelo čudno, da imajo tam hroščovo leto letos, pri nas pa drugo leto. Saj razdalja med Ljubljano in Ljutomerom vendarle ni taka. Ali se morda tudi hrošči delijo na Kranjce in Štajerce? Pa debata lahko nastane: Ali so štajerski hrošči eno leto pred kranjskimi ali tri leta za njimi? Nevarna reč. Pustimo raje žužke! Kdo jih bo zgruntal?

dolžnost varovanja miru in vzdrževanja reda kljub oboroženi proti sili dobro izpolnila. Pretepaške Orjunaše je s silo razgnala in jih pretepla s pendreki.

To so dogodki s koncem. Njih posledice, ki so nastopile, so pa povsem druge. Vlada je storila energične korake: razpustila je slovensko orjunaško kompanijo in sklenila razorožiti celokupno Orjuno v državi. S tem bo ta teroristična organizacija dokončala svoje delo in svoje življenje. Jugoslovanski fašizem se je začel rušiti uprav tam, kjer je mislil, da bo najbolj zmagoslaven, to je v Sloveniji. Njih nastop v javnosti jih je že takoj v začetku pokazal v pravi luči: da ni njih namen, boriti se za ideale, ščititi zatirane, varovati po nedolžnem preganjane, bojevati se za pravico in enakopravnost. Korupcije na višjih mestih niso hoteli videti. Obrnili so se proti tistemu, ki se itak ne more braniti, proti delavcu! Proti tistemu torej, ki ga zatira kapitalist, ki ga mori težko delo, ki se v bedi in življenjskem boju ne more navdušiti za svoje zatiralce in za ideje, ki bi naj bile svete njemu delavcu, njegovemu delodajalcu pa služijo, da z njih pomočjo množi kapital.

Tu je bila temeljna napaka. Trbovlje niso orjunašev ničesar naučile, pač jim je pokojni Fakin zadal udarec in usadil kal hiranja. Kdor ima še kaj čuta za pravičnost in ko-gar ni popolnoma prevzela malomeščanska in polizobraženska miselnost, je moral uvideti, da mora ta način boja imeti samo tak konec, kakršen je doletel slovenske orjunaše.

Ideje, ki jih ni mogoče drugače širiti, kot s silo, ne bodo nikdar prodrle in ne bodo nikdar zajele širokih plasti ljudstva.

Ženske plače.

Dejstvo je, da skoraj po vseh tovarnah, tako v Ljubljani kot na deželi, ženske plače ne presegajo dosti čez 100 Din tedensko. Le v izrednih slučajih zaslužijo ženske od 100 do 130 Din. Imamo pa tudi številna podjetja, ki svoje delavke naravnost sramotno plačujejo. Delavka, ki dela 10 ur dnevno, t. j. 60 ur tedensko, zasluži 75 Din za 6 dni. Ne vemo, kako si predstavljajo delodajalci življenje uboge delavke; vemo le to, da 75 Din še daleč ne zadostuje za najpotrebnejšo hrano. Kje naj uboga delavka išče še vse ostale neobhodno potrebne življenjske potrebščine? Pa vzemimo povprečni zaslužek naših delavk po tovarnah, ki znaša približno 110 Din tedensko. Kako si naj razdeli delavka 110 Din za celotno tedensko prehrano? Na dan pride po tem računom 15 Din. S tem zaslužkom naj se delavka hrani kakor ve in zna. S 15 dinarji naj obdrži ono moč, ki jo od nje zahteva delodajalec, da ne govornice o potrebni obutvi, obleki in dru-

gih najpotrebnejših stroških. Jasno je da so delavke postale popolne sužnje svojih delodajalcev, ki jih s tem zaslužkom ne samo telesno, marveč tudi duševno upropaščajo. Posledice slabega zaslužka delavk so neizogibne in mnogokrat se zgodi, da se delavke poslužijo nemoralnega življenja ravno vsled bede in pomanjkanja. Krivi temu so oni, ki delavki vsled izkoriščanja onemogočijo pošteno življenje.

Imamo v Ljubljani prav mnogo malih obratov, ki so skriti po raznih dvoriščih. V teh obratih se zaposlujejo večinoma ženske, in še prav mladotne, ker take se najlažje izkoriščajo. Ob priliki bomo nekoliko posvetili tudi v te skrivnostne tovarne, ker je to naša dolžnost. Za pošteno delo zahtevamo tudi pošteno plačo. Kdor pa svoje delavke ne more pošteno plačati, naj prime sam za delo. Prav težko je priti takim tovarnam v živo, ker imajo navadno svoj tovarniški red, vsled katerega se delavke niti pritožiti ne upajo. Mi pa pravimo: delavke na noge, brez strahu v boj za svoje pravice in obstoj!

Tedenske novice.

Tabor na Prtovcu, ki bi se moral vršiti zadnjo nedeljo, je vsled velikih nalivov zadnjih dni v tednu odpadel in se bo vršil pozneje. Škoda je le, da je vsled lepega vremena, ki je nastopil v soboto, kljub temu prihitelo večje število naših tovarišev in prijateljev iz okolice Sorice in celo iz Kroke k taboru in so se morali vrniti ne ravno prav veseli zopet domov. Upamo, da nam bo v prihodnje lepo vreme bolj naklonjeno in se vendar enkrat snidemo z našimi oddaljenimi tovariši.

Velik kres v spomin naših slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda bo zažgalo naše katoliško dijaštvo, organizirano v »Počitniški zvezi«, skupno s Krekovo mladino v nedeljo 4. julija ob 9 zvečer na ljubljanskem gradu. Na sporedu je godba, petje in govori. Opozarjamo ljubljansko občinstvo in tovariše, da pohite v nedeljo zvečer na Grad.

Interpelacija Jugoslovanskega kluba zaradi ljubljanskih dogodkov. Povodom krvavih dogodkov v Ljubljani so poslanci Jugoslovanskega kluba poslali na notranjega ministra sledečo interpelacijo: »V ponedeljek, dne 28. junija, je tekla v Ljubljani kri. Organizacija jugoslovanskih nacionalistov je priredila v Ljubljani manifestacije. Veliki župan Baltič nasproti akciji oborožene Orjune, ki je že večkrat, zlasti v Trbovljah, pokazala, da so njeni nastopi za javnost nevarni, ni pokazal dovolj odločnosti in je dovolil, da se je policija z oboroženo Orjuno pogajala, po katerih ulicah bo slednja v vojni opremi manifestirala. Kakor pravi poročilo, se Orjuna ni pokorila policijski odredbi

in je pričela na policijo streljati, narkar se je razvila prava bitka, v kateri je bilo na obeh straneh več ranjenih, en stražnik nevarno. Gospoda ministra vprašamo: 1. Ali hočete, gospod minister, skrbeti za to, da se bodo krivci krvavega incidenta poklicali na zakonito odgovornost? 2. Kaj nameravate g. minister ukreniti, da se enkrat za vselej onemogočijo javni nastopi oborožene Orjune? 3. Kako zagovarjate zadržanje velikega župana Baltiča napram Orjuni, ki dovoljuje manifestacije Orjune v bojni opremi in vsled tega indirektno odgovarja za krvave dogodke?«

Odkritje Krekove spominske plošče pri Sv. Gregorju je vsled nepričakovanih ovir preloženo na poznejši čas.

Brezalkoholna produkcija. Ljubljana, Poljanski nasip 10-I pošlje vsakemu naročniku »Pravice« zanimiv cenik brezplačno. Zahtevajte ga takoj, ne bo Vam žal!

Smrtna žrtev. Med streljanjem v Prešernovi ulici v Ljubljani pri spopadu Orjune s policijo je na Pogačarjevem trgu vsled strahu zadela kap branjevko Josipino Cerar. Žena je umrla med vožnjo v bolnico.

Uboj. V nedeljo je ustrelil v Štepanji vasi pri Ljubljani v prepriu užitinski paznik France Tomšič iz Mirne svojega svaka Lovrenca Lavriča. Lavrič je med vožnjo v bolnico umrl, Tomšiča so pa zaprli.

Mož ustrelil svojo ženo. V Ljubljani je v nedeljo ustrelil svojo ženo upokojeni državni uradnik, solicitor Ciril Žargi. Zakonska sta že dalj časa živela v nesporazumu. Pred kratkim je Žargi poneveril večjo vsoto denarja svojemu delodajalcu in pobegnil od doma. V nedeljo se je vrnil zopet domov. Ker ga je pa žena hotela odpo-diti, da naj se izgubi, odkoder je prišel, je mož potegnil med preprirom revolver in oddal na njo dva strela. Po storjenem dejanju je mož odšel od doma, pa ga je policija v neki gostilni aretirala. Ženo so prepeljali v bolnico, kjer ji bodo najbrže rešili življenje.

Vsa vas pogorela. Na dan sv. Petra in Pavla je pogorela vsa vas Apače. Ogenj so zanetili otroci, ki so se igrali z vžigalicami. Okoli 150 ljudi nima ne strehe, ne obleke in ne živčja. Oteli so si golo življenje in živino.

Huda nesreča. V tovarni na Jese-nicah je stroj na nepojasnjen način odrezal nogo v stopalu 17 letnemu delavcu Noču.

Utonil je na Vidov dan v blejskem jezeru kleparski pomočnik Ivan Brumen iz Sp. Šiške pri Ljubljani. S tovariši se je vozil po jezeru. Med vožnjo je hotel prestopiti na drugi konec čolna. Pri tem je izgubil ravnotežje ter padel v vodo. Vsled njegove ne-previdne kretnje se je prevrnil čoln in v vodo so padli tudi njegovi tovariši. Vsi razen Brumna so se rešili s

plavanjem, Brumen pa nevesč plavanja, je utonil.

Smrtna nesreča. V Mariboru so pretekli teden postavljali delavci mestnega električ. podjetja v Tattenbachovi ulici leseni drog električnega omrežja, težak 200—300 kg. Pri spuščanju droga z voza na tla je z drogom vred omahnil in padel 16 letni Miha Plevnik. Pri tem ga je drog udaril s tako silo po glavi, da mu je zdrobil lobanjo ter se mu je vtila kri iz ušes. Živel je ponesrečeni Plevnik še kakih pet minut v nezavesti. Na pomoč došli zdravnik je našel že mrtvega.

Požar v Splitu. Pretekli teden je v Splitu popolnoma zgorela delavnica ladjedelnice »Just«.

Ponesrečen zrakoplov. Iz Novega Sada so odleteli proti Sarajevu štirje aeroplani. Eden izmed njih je med vožnjo padel na tla in se popolnoma zdrobil. Oba zrakoplovca sta bila smrtno ranjena.

Opozorilo delodajalcem glede prijave delavcev.

Delodajalci se opozarjajo na naredbo ministra za socialno politiko broj 380, z dne 9. aprila 1926, razglašeno v Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti od 18. maja 1926, s katero se zvišuje najvišja zavarovana mezda od Din 40.— na Din 48.— in ustanavlja še XVIII. mezdni razred. Po omenjeni naredbi se bodo uvrščali odslej v XVIII. mezdni razred vsi nameščenci, ki zaslužijo dnevno nad Din 48.— V XVII. mezdni razred pa se bodo uvrščali nameščenci z dnevnim zaslužkom od 40 do 48 Din. Ta izprememba bo stopila v veljavo s 1. julijem 1926.

Ker pa se je udomačilo tekom časa pri prijavah onih nameščenecv, ki so spadali doslej v najvišji XVII. mezdni razred, da delodajalci skoro brez izjeme niso navedli dejanskega zaslužka, marveč le, da zasluži več kot Din 40.— dnevno, zato urad ne more izvesti uradoma na podlagi dosedanjih prijavnih preuvertitev zavarovancev v smislu izdane naredbe.

Da pa bo kljub temu mogoče uvrstiti zavarovance v novi mezdni razred, se pozivljajo vsi delodajalci, da izvršijo najkasneje do 8. julija ponovno prijavo za vse one nameščen-ce, ki so bili doslej uvrščeni v XVII. mezdni razred. Pri izpolnitvi gornje zakonite zavezanosti se opozarjajo delodajalci, da morajo navesti pri vsakem nameščencu, ki je bil doslej uvrščen v XVII. mezdni razred, točno službene prejemke (mezdo)!

Prijave je predložiti uradu potom pristojne ekspoziture najkasneje do 8. julija 1926. One delodajalce pa, ki bi gorenji zakoniti zavezanosti ne izpolnili, bodo zadele kazenske posledice.

V. Pitako:

Janez Krek.

(Hermann Wendel: Aus dem süd-slawischen Risorgimento.)

Začeti je treba — to je vsa skrivnost. J. K.

Ob odkritju nagrobnega spomenika dr. Janezu Kreku na ljubljanskem pokopališču dne 30. maja 1920 so slavili govorniki in časopisi soglasno tega moža, ki je vse svoje življenje do zadnjega diha postavil v službo svojega naroda. In resnično pri nobenem drugem jugoslovanskem narodu ni zapustila delavnost posameznika tako globokih sledov kot Krekovi stvariteljno delo pri Slovencih.

Rodil se je Krek 27. novembra 1865 pri Sv. Gregorju pri Sodražici. Oče Valentin je bil doma iz Selc pri Škofji Loki. Začasa Krekovega deda se je začelo prvo nacionalno gibanje slovenskega naroda z narodnim pesnikom Valentinom Vodnikom, pisateljem veseloiger Ant. Linhartom in jezikoslovcem Jernejem Kopitarjem. Slovenski narod, živeč med Adrijo in Julijskimi Alpami je pripadal že za časa Karla Velikega nemškemu kulturnemu krogu in je brez domačega plemstva in izobraženstva predstav-

ljal vzor-sliko naroda brez zgodovine. V Napoleonovi Iliriji, ko je Charles Nodier izdajal v Ljubljani, glavnem mestu ilirske province, list »Télégraphe«, je dobila slovenščina dostop v šole in javnost. Prešeren! Dasi je ob raznih prilikah pisal tudi nemške verze, je vendar iz tega največjega pesnika Slovencev, ki je opeval »slovensko zemljo«, »najdražjo grudo, ki ima sedaj za nas komaj grobove«, govoril rod, ki je skušal svojemu materinemu jeziku priboriti njegovo pravico. On je z blaglasjem svojih verzov prvič pred vso Evropo literarno posvetil jezik slovenskega kmeta. Mnogo je doprinesel k temu, da se je razvila jezikovna in duševna posebnost najzapadnejšega jugoslovanskega naroda. Bil je prepričan nasprotnik ilirizma, ki je hotel vse Jugoslovane združiti k enemu pismenemu jeziku in enotnemu pesništvu. Njegovo delo izpopolnjuje to je približal Janez Bleiweis, eden med prvimi narodnimi buditelji, z l. 1843. ustanovljenim in za široke kmetске mase namenjenim časopisom »Novice« pod vplivom ilirizma slovenski pravopis hrvatskemu pravopisu, ki ga je izvojeval Ljudevit Gaj.

Oče Krekov je doživel leto 1848., ki je pretresalo državo Habsburžanov

pri njenih temeljih in našlo Slovence mnogo-manj pripravljene kot Hrvate ali celo Srbe. Milijon po številu, od svojih vzhodnih bratov mnogo manjši, poleg tega bivajoč na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem, v Gorici in Gradiški, Trstu, Istri, Benečiji in delu Ogrske, razdeljeni na osem upravnih ozemelj, nikakor niso mogli razviti kake politične sile in dvigniti nacionalni čut skupnosti. Mnogokrat so si stali Kranjci in Korošci, Štajerci in Primorci nasproti kot pes in mačka; neki letak za časa revolucije je zahteval za Kranjce prijateljstvo »z našimi sosedi Slovenci«, kakor da bi sami ne spadali zraven. V koroškem deželnem odboru l. 1849. je zahteval neki predlog, da se izdajo zakoni in naredbе za Slovence teh krajev v »koroškem dialektu«, češ, da je jezik Kranjcev njim povečini nerazumljiv. A kakor so postale barve province Kranjske, belo-modro-rdeča, splošna slovenska trikolora, tako je, poleg zagotovila slovenske narodnosti in slovenskega jezika v šoli in uradu, v marcu 1848, prvič po Janezu Bleiweisu, na podlagi edinoveljavnega naravnega prava nastala zahteva zedinjenja vseh slovenskih pokrajin v eno upravno enoto pod imenom kraljestvo Slovenija. Dasi je Nemcem in Italija-

iz l. 1849. določene kraljevine Ilirije, ki je obsegala vojvodine Kranjsko in Koroško, grofijo Gorico in Gradiško, mejno grofijo Istro, mesto Trst z okolico, izpadal kos za kosom, vendar želja po združenju, enkrat izgovorjena ni mogla zginiti več iz sre, četudi je mogoče izginila iz jezika.

Od davkov, tlake in desetine izsesavani mali slovenski kmetje so leta 1848. tu in tam zgrabili po samopomoči, da se odrešijo fevdalnih bremen in razdele graščinsko zemljišče. Dasi je zakonita osvoboditev kmetov in še bolj njena izvršitev podedovane srednjeveške navade prijemala in odpravljala kakor z žametnimi rokavicami, je vendar ločil ves svet podložnega »slovenskega« sužnja, o katerem je za časa Maksimilijana II. nekdo pisal, da njegov gospod lepše ravna z govedom, kakor »s tem rodom podložnikov«. V teži leta 1848. in v spremembi socialnega položaja kmetškega stanu izvira celo nacionalno gibanje naslednjih desetletij.

(Nadaljevanje.)

**Agitirajte
za »Pravico«!**

dice § 194. ZZD (denarne kazni od 20—500 Din) kakor tudi posledice § 11. (povračilo različnih denarnih podpor) in končno posledice § 16. ZZD (povračilo stroškov za ugotovitev podatkov na licu mesta po organih urada).

Obenem pa bo urad po 8. juliju 1926 preuvertil uradoma v 18. mezdni razred vse one nameščence, ki so doslej zavarovani v 17. mezdnem razredu in delodajalci ne bi v navedenem roku izvršili ponovno prijavo. Utemeljene in z dokazi opremljene pritožbe proti tem uradno izvršenim izpremembam bo upošteval urad le, če se bodo predložile najkasneje v roku 8 dni po dostavitvi plačilnega naloga za mesec julij in ako bo doprinesen neizpodbiten dokaz, da uradna preuvertitev iz 17. in 18. mezdni razred ne odgovarja dejanskemu zaslužku. Zato je pritožbi priložiti izjavo prizadetih zavarovancev.

Dopisi.

Ljubljanski magistratni delavci. Že nebroj upravičenih pritožb nam je došlo od strani magistratnih delavcev, da bi bili morali potom našega lista opozoriti odgovorne osebe na krivice, ki se dogajajo pod sedanjim gerentstvom mestnega magistrata. Nismo tega storili, ker smo računali, da bodo gospodje, uvidevajoč mirno zadržanje preganjanih delavcev, vendar naročili podrejenim organom postopati z njimi tako, kakor bi moral postopati vsak, kdor ima količkaj sočutja do podrejenega delavca. Ali temu ni tako. Kakor čujemo iz mnogoterih pripovedovanj na mestnem magistratu pod sedanjim gerentstvom ne zadostuje samo to, da delavec vestno vrši svojo dolžnost. Predpogoj, kakor se čuje, je: da je delavec član nekega na novo ustanovljenega društva, ki so ga ustanovili z gotovim, predvsem strankarskim namenom. Da bo to odgovarjalo dejstvu, je treba vedeti, da so se delavci pod pritiskom nekaterih predpostavljanih morali vpisati, kajti grozilo so jim pri delu celo z odpustom, ako ne postanejo člani društva. Kar pa je pri tem društvu za revne delavce v sedanjih dobi zelo občutno, je pa to, da mora vsak plačevati 10 dinarjev mesečne članarine. Tako visoka članarina je za vsakega našega delavca pretežko breme (malo lažje je le za one, ki imajo patent za nadurno delo). Dogodi se tudi, da eden ali drugi delavec ne more vsled drugih nujnih družinskih potreb redno plačevati zahtevane članarine, kar je gotovo vsakomur razumljivo. Toda tega ne razumejo oziroma nečejo razumeti. Sploh pa, tako brezobzirno postopanje in zapostavljanje preprostega delavca in to samo zato, ker ne poljubuje biča, s katerim ga trpinčijo in od voditeljev omenjenega društva s silo tirjanih obveznosti, ni na mestu. Čudimo se tudi g. ravnatelju mestnega gradbenega urada, kot sočutnemu in prav gotovo skrbnemu načelniku svojim podrejenim, da si ne ogleda vsega tega postopanja bolj od blizu. Žalostno je pa predvsem tudi to, da se pri tej akciji posebno odlikuje človek, ki bi moral saj deloma imeti tisto sočutje, kakor ga je on dobil pri nas. Toda, kakor se je znal preleviti iz socialista v samostojnega demokrata samo z namenom, da izrablja naklonjenost višjega gospoda (socialdemokratska stranka upamo, da ne bo jokala za njim), je tudi njegovo postopanje napram ubogim delavcem. Ali naj bo uverjen, da delavci z največjo potrpežljivostjo in v mnogih slučajih celo s strahom prenašajo psovke med vsakdanjim delom, toda zna se mu zgoditi tudi kaj nepri-

jetnega, ako ne bo prenehal preganjati ubogih delavcev. Sicer je pa ta gospod še zelo dobro ohranjen v spominu od zadnjih volitev v »Delavsko zbornico«. Če se razmere pri nas ne bodo zboljšale, se bomo v kratkem zopet oglašili z novim gradivom.

Trbovlje. Prva del. hranilnica in posojilnica je imela dosedaj dve uradni uri, pri katerih je pristopilo precej članov zadružnikov, ki so se tudi izjavili za 1% obvezne vloge. Tudi že nekaj večjih hranilnih vlog so vložili nekateri člani. Tovariši le tako naprej, kar si boste sami prihranili, bo najsigurnejša pomoč za slabe čase. Zelo prikladne so zbiralne vloge na primer, da želi oče sinčku nekaj prihraniti, nalaga lahko na te zbiralne vloge po par dinarjev in se tako tekom časa zbere znatna vsota. Člani strok. zveze rudarjev in tudi vsi drugi delavci, poslužujte se hranjenja pri svoji hranilnici. — So svet.

Trbovlje. Rudar si želi imeti hišico, v kateri bi imel stanovanje za sebe in družino. Posebno sedaj je to primerno, ko vlada brezposelnost v rudarski stroki. Ob odpustu iz službe izgubi rudar namreč tudi stanovanje. Ako hočemo hišo z lepim vrtom, moramo kupiti srečko efektne loterije »Društvenega doma« v Trbovljah, ki stane 10 Din. Glavni dobitnik je hiša v vrednosti 50.000 Din, poleg tega pa še 400 krasnih dobitkov. Najlažje in najceneje si sedaj nabavimo lepo premoženje in bomo sigurno hvaležni onemu, pri katerem smo kupili srečke. Rudarji in drugi delavci, ne zamudimo prilike! 22. avgust, dan žrebanja, bo kmalu tu.

Huda jama-Laško. Nabavna in prodajna zadruga je zopet otvorila svoj obrat v hiši nasproti bivše nemške šole. Rudarji in drugi delavci se opozarjajo, da javijo svoj pristop v omenjenih prostorih.

Zagorje ob Savi. Pri nas so na Vidov dan stali vsi obrati. Na praznik sv. Petra se je pa obratovalo kot po navadi. Menda ni treba ničesar pripomniti. — Vodovod se je oddal stavbenemu podjetju »Slograd«. Vsa dela so proračunjena na 1.600.000 dinarjev. Z vodovodom bomo pokazali precej naprednosti. Sploh se Zagorje zadnji čas zelo modernizira. Na cesti proti postaji se dela hodnik in betonska ograja. Vse se prenavlja, le nove šole ni, kar našim demokratom ni všeč.

Krekova mladina.

Z NAŠEGA KONGRESA.

(Odmev z Jesenic.)

Veličastna in slavnostna sta bila dneva 12. in 13. junij za našo kat. del. mladino. Krekova mladina je praznovala svoj petletni jubilej. Nastopile so mlade moči, prešinjene duha Krekovega. Samozavestno so nastopali, govorili odločno, češ bodočnost je naša. Kakor jo bomo razorali in posejali, taka bo tudi naša žetev. Dvigniti in strniti vrste kršč. social. del. mladine ter jih usposobiti in izobraziti v inteligentne ljudi, ki se bodo znali za svoje pravo boriti in ga tudi čuvati pred nenasitnim kapitalom. Prvi korak k temu cilju je bil veličastno uspeli celjski kongres.

Na delo torej!

A kaj pri nas? Dosedaj še ni ugodnih tal za to, Vi sami najbolje veste, kako silne težkoče so se porajale pred Vami, da se je Krekova mladina povzpela na to mesto v Ljubljani kot je danes. In s tem mo-

ramo računati tudi pri nas. Skušali bomo to stvar v najkrajšem času urediti in poklicati v življenje Krekovo mladino tudi pri nas, katera nam bo učiteljica in vodnica v novo dobo, ustvariteljica poštenih, moralnih in nesebičnih borcev za našo delavsko bodočnost.

Iz centrale. Že danes opozarjamo, da se bo vršil v začetku meseca septembra v Ljutomeru delavsko prosvetni dan Krekove mladine, katerega bodo priredili naši Krekovci iz Sv. Miklavža in Ljutomeru. Natančen spored priobčimo v prihodnji številki »Pravice«. — Vse govore na našem celjskem kongresu bomo izdali v posebni knjižici, na katero že sedaj opozarjamo vse tovariše in prijatelje.

Krekova mladina Ljubljana bo pričela zopet z rednimi sestanki v ponedeljek 5. julija v društvenih prostorih ob 8 zvečer. Na prvem sestanku bo važen razgovor o razmahu naše podružnice in o bodočem delu. Sestanka se udeležite prav vsi. Podružnica vabi vse one, ki bi imeli veselje do dramatike. Vpisovanje je vsak večer od 8 dalje v Jug. strok. zvezi, Stari trg 2-I. — Tovariši! V nedeljo vsi na Grad, kjer zakurimo kres v čast sv. Cirilu in Metodu. Naj ne manjka nihče. Vabite vse naše prijatelje. — Predsednik.

K našemu kongresu. Naš celjski kongres je dal delavski mladini novo veselje za napredek v izobrazbi. Udeleženci kongresa imamo sedaj dobro začetna pota, po katerih moramo hoditi, da pridemo do zaželenega cilja. V naših srcih živi sedaj pravi duh, da bomo delali v bodoče z odločno in dobro voljo po podanih navodilih. Tovariši! Z našim kongresom se je postavil naši mladinski organizaciji temeljni kamen, na katerega bomo v bodoče zidali stavbo, katera mora biti glavna opora celokupnemu kršč. socialističnemu delavskemu pokretu. Prva naša naloga je, da razširimo kolikor mogoče »Pravico«, ki je edino orožje, s katerim branimo in razširjamo našo idejo v javnosti. Kličem Vam, Krekovci: Vsi na delo za naš list! — Ivo Seme, Trbovlje.

Za „Pravico“.

Vsi, ki so zadnje čase prejeli nabiralne pole za nove naročnike »Pravice«, naj svoje važno delo vršijo in nadaljujejo z nezmanjšano energijo in požrtvovalnostjo. Obiščite vse svoje znance. Nabirajte sami nove nabiralce naročnikov; vsak funkcionar naših organizacij naj stori za razširjenje našega glasila vse, kar je v njegovi moči. Zahtevajte »Pravico« tudi v vseh javnih lokalih. Vsak naš delavec mora biti naročnik »Pravice«, ker ona je naš neodvisen list in naše orožje. V vsako delavsko družino mora »Pravica«, ki naj postane kmalu družinski delavski list, brez katerega ne bo mogla živeti nobena delavska družina in noben posameznik, ki si mora s težkim delom svojih rok služiti vsakdanji kruh. Na delo za »Pravico« vsi, ki mu je pri srcu naš krščansko-socialističen delavski pokret.

Razno.

Na mrtvaškem odru se je prebudila. V Newyorku je imela neka ženska veliko srčno napako, ki jo je zlasti zadnje čase zelo nadlegovala. Naenkrat pa je bila tako slaba, da se ni nič več zavedla. Poklicali so zdravnika, ki pa ni mogel drugega ugotoviti kakor smrt. Ko je že devet ur ležala na mrtvaškem odru in je bil

že prostor na pokopališču določen, okrog odra pa domači in sorodniki jokali, je naenkrat sedla in vprašala navzoče, zakaj jokajo. Ko so ji povedali, se je čudila in rekla: »Kaj takega se mi pa še ni pripetilo.«

Zastrupljenje s pokvarjenim mesom. V nekem kraju pri Berlinu se je zastrupilo 80 oseb s pokvarjenim mesom. 10 oseb je smrtnonevarno obolelo.

Prisotnost duha. V Vincennes na Francoskem je bila predstava v cirkusu. — Lev je zagrabil krotilec za roko. Če bi mu jo bil hotel krotilec iztrgati, bi mu jo bil lev gotovo zdrobil. Zato jo je krotilec rajši še bolj globoko noter porinil, lev je moral žrelo na široko odpreti, in krotilec je roko mirno potegnil ven. A jako trdne živce moraš pač imeti.

Katoliške in krščanske socialne stranke v parlamentih. V nemškem parlamentu šteje katoliški centrum 65 poslancev, bavarska ljud. stranka pa 21, skupno torej 86 poslancev ali petino vseh poslancev; v belgijskem parlamentu 78 poslancev ali 43 odst. vseh poslancev; v italijanskem 39 poslancev, pred nastopom fašistov pa 101, v Avstriji vlada kršč. soc. stranka, podpira je kmeč. stranka, v poljskem parlamentu je vseh kat. poslancev okoli 80 ali ena petina vseh. V češkem parlamentu je kat. poslancev okoli 70 ali ena četrtina, v našem jugoslovanskem parlamentu pa ima slovenska ljudska stranka 20 poslancev ali eno petnajstino vseh, kljub temu, da nas je katoličanov 40 odstot.

V Novi Zelandiji je umrl neki Leach, o katerem pravijo, da se je izpuštil po največjem slapu Niagara zaprt v sodu, ki je bil obdan znotraj z vato. Drugega poskusa mu niso dovolili, ker je bil prvič komaj ostal živ. Umrl je vsled nesreče: Na ulici je stopil na pomarančno lupino, izpodrsnilo mu je, zlomil si je nogo, prišlo je zastrupljenje krvi in smrt.

Amerikemu parlamentu je predlagan zakon za uvedbo meterskega sistema. Amerikanci danes računajo še na stare mere, ki bodo seveda sedaj odpadle in se bo cela stvar poenostavila, meter bo pa postal še večji gospod.

Za žene in dekleta.

Barvaste negavice obdržijo svojo barvo, ostanejo mehke in svetle, če jih peremo na sledeči način: Deni jih v zelo vročo vodo, in pusti jih, da se namakajo 10 minut, ne da jih drgneš. Če so zelo umazane, prideni še eno žlico salmijaka, potem jih ožmi in daj zopet v vročo vodo; to ponovi še dvakrat in negavice bodo zelo lepo oprane.

Rjasti madeži v perilu. Rjaste železne madeže odpravimo iz perila z limonovim sokom. Sok se razgreje v posodi, da začne vreti. Nato pomoči v sok že z vodo nakapljani del perila in ga drži v soku, dokler madež ne izgine. Nato perilo v čisti vodi izperi in ožmi.

Za kratek čas.

Trda glava. »Za božjo voljo, Francka, ali ne vidite, da ste mi prinesli en črn in en rjav čevlj?« — »To sem opazila, toda drugi par je ravno tak.«

Dober spomin. Mati: Pojdi in poglej štokrlo. — Sinček: Kaj misliš mati, da me bo še poznala.

Za tiskovni sklad »Pravice« je ob prijliki prijateljskega sestanka zbrala ljubljanska Krekova mladina 40 Din. — Hvala!

Vsak je svoje sreče kovač! To velja tudi za cel stan!

Na Angleškem si je zaveden delavski stan ustvaril potom konzumne organizacije, nepremagljive trdnjave, lastne ladije, tovarne in druge naprave.

Vaš napredek je odvisen od Vaše zavednosti. Vsak zaveden delavec pa nabavlja vse svoje potrebščine izključno pri svojem **I. delavskem konzumnem društvu.**